

**Quarta
Jornada
Marta Mata**

Dissabte, 19 de novembre de 2011

**JANUSZ KORCZAK
i els drets de l'Infant**

Saifores

“Com una onada nova, una jove generació està pujant. Arriben amb llurs defectes i qualitats: creeu-los les condicions perquè puguin esdevenir millors.”

Textos breus de Janusz Korczak

Tria a cura d'Antoni Tort (UVIC)

Fragments de: "COM ESTIMAR L'INFANT"¹

Vull que se sàpiga que no hi ha cap llibre, que no hi ha cap metge, que pugui reemplaçar un pensament individual vigilant, una observació atenta. (8)

L'infant és un pergamí rigorosament ple de jeroglífics menuts dels quals només podràs desxifrar-ne una part. Arribaràs a esborrar-ne alguns o a subratllar-ne alguns altres a fi d'inserir-hi el teu propi text. (11)

L'infant còmode és el somni de l'educació contemporània: pas a pas, amb mètode, aquesta malda per adormir, ofegar, destruir, tot el que fa la seva voluntat, la seva llibertat, la força moral de les seves exigències i les seves aspiracions. Bo, obedient, gentil, fàcil... Penseu mai en aquest home tifa, covard i feble que corre el risc d'esdevenir? (19)

Crida el metge per a una curta visita d'alguns minuts, però mai abans d'haver observat tu mateixa l'infant durant vint hores com a mínim (25)

A força de pouar en l'experiència, de cercar els resultats de l'opinió d'altri, hem perdut la confiança en nosaltres mateixos fins al punt de refusar-nos el dret a la menor mirada personal. (25)

L'escola en lloc de desenvolupar el nostre esperit crític, no ha fet sinó aprofundir aquesta covardia que consisteix a no confessar mai que s'ignora tal o tal cosa. (25)

En lloc de fer-li treballar una mica el cap, hom prefereix respectar la consigna. (29)

Cada nou enfrontament entre els desigs i els constrenyiments de la realitat és una ocasió per a la mare d'adquirir una mica més d'aquesta saviesa que no té res a veure amb els coneixements i sense la qual li serà impossible de pujar convenientment el seu fill (35).

¹ Korczak, J., *Com estimar l'infant*. Vic: EUMO editorial, 1999. Les xifres entre parèntesi corresponen a les pàgines d'aquesta edició.

La cita que apareix a la portada d'aquest recull és extreta de *El dret de l'infant al respecte*. Text traduït al català en aquesta mateixa edició d'EUMO.

Repeteix: l'essencial del contingut de la vida psíquica del nodrissó consisteix en la tendència a dominar les forces desconegudes i misterioses del món que l'envolta rodegen, generadores del bé i del mal. Per dominar-les, té necessitat de conèixer-les. (43)

En nom d'un futur hipotètic, se subestima tot el que avui fa: les seves joies, tristeses, esbalaiments, còleres, passions. En nom d'un futur que no comprèn i que no té necessitat de comprendre, se li roben anys sencers de vida. (55)

Llavors, hem de permetre a l'infant fer tot el que vol? Mai de la vida: correríem el perill de transformar una esclau que s'avorria en un tirà que s'avorreix. Prohibint-li certes coses, permetem a la seva voluntat d'exercitar-se, ni que sigui tan sols en el sentit de l'autodisciplina, de la renúncia; reduint-li el camp d'acció, li encoratgem l'esperit d'invenió, li desvetllem l'esperit crític, la facultat d'escapar a un control abusiu. Això també val en tant que preparació per a la vida. Mentre que una tolerància excessiva on "tot és permès", on el menor desig és satisfet, corre el perill, al contrari, d'ofegar el voler. Si, en el primer cas, l'afeblim, aquí, l'intoxiquem. (56)

...tot el que s'obté domesticant-lo forçant-lo sempre és inestable i subjecte a decepció. I si veu que el seu fill, fins aleshores dòcil i "bo" esdevé de cop desobedient i insuportable, no li ha de fer cap retret de ser el que és. (67)

El sentit de la mesura, del pas del temps en educació, de l'evolució progressiva a partir d'una conducta determinada, d'un estat d'ànim: "Sé que ets molt impulsiu, dic a un noi; heus aquí el que t'aconsello: dóna cops, però procura que siguin menys forts, continua tenint accessos de còlera, però no més d'una vegada al dia. Si volíeu saber l'essencial dels meus mètodes educatius, és en aquesta frase que ho he resumit. (69)

És més que no pas una moda passatgera, insensata, és un error considerar que tot el que no és excepcional no té cap valor. Aquesta necessitat d'immortalitat és un veritable malaltia: somniem, si no una estàtua a la plaça del mercat, un carreró que dugui el nostre nom; si no quatre columnes al diari que comentin el nostre traspàs...

L'anomenada, són les noves marques de tabac o de vi que en tenen necessitat, no els homes. (70)

Aquí no s'estima els infants com tampoc no se'ls educa: es passa el temps a avaluar els guanys i les pèrdues, es ven i es compra. (76)

Hem guarnit els infants amb l'uniforme de la puerilitat (109)

Es totalment falsa aquesta imatge que ens representa l'infant com un anarquista nat o un ésser tan exigent com venal. L'infant té el sentit del deure, respecta de l'ordre i no defuig les responsabilitats per poc que tinguem el seny de no imposar-les hi per força i que no ultrapassin les seves forces. Vol trobar en nosaltres comprensió per a les dificultats i indulgència per als errors eventuals. (136)

En tant que educador, conec els misteris acolorits o foscos de l'internat a través dels dormitoris, els lavabos, el menjador, la sala de jocs i el pati. No conec pas els infants revestits d'aquest vestit de gala que és l'uniforme de classe; els conec en la descurança íntima de la vida quotidiana.

Aquest llibre no s'adreça només als educadors de la presó-caserna que és l'internat, sinó a tots els que saben també fins a quin punt la família pot esdevenir una cel·la de presó per l'infant d'avui dia. (158)

Així l'educador podrà... així l'educador haurà..." al capdavant, el dit educador, tant si el cas és greu com fútil, ha de decidir per ell mateix segons el que sap, i sobretot, segons el que pot. (160)

Es un error creure que la pedagogia és una ciència de l'infant i no de l'home. (163)

La dificultat d'educar: De dificultats tothom en coneix i existeixen diverses maneres de superar-les. Només que els mètodes no seran pas sempre d'una exactitud matemàtica. Perquè la vida no és pas un recull de problemes d'aritmètica on només hi ha una solució i dues maneres de trobar-la. (165)

L'infant perdonarà de bon grat una indelicadesa, fins i tot una injustícia, però mai no agafarà afecte a un educador pedant o despòtic. Si li nota la més petita hipocresia, el rebutjarà o se'n riurà. (189)

Quan percebo en un infant una espurna immortal del foc robat als déus, la lluentor d'un pensament lliure, la majestat de la indignació, l'impuls de l'entusiasme, la malenconia precoç de la tardor i la dolçor de la caritat; quan considero la seva dignitat temerosa, la seca cerca coratjosa, joiosa i segura de les causes i les finalitats; totes les seves temptatives laborioses, llavors, m'agenollo humilment, perquè, feble i covard, no em sento digne d'ell. (190)

Para una oïda atenta a les queixes dels infants observa'ls de molt a prop i trobaràs segurament el mitjà de posar remei a un més gran nombre dels seus problemes. (204)

Ni tan sols som capaços d'adonar-nos de les contradiccions del seu organisme que, tanmateix, ens salten a la vista: d'una banda, la vitalitat de les cèl·lules, de l'altra, llur delicadesa; d'una banda, l'excitabilitat, la resistència, la força; de l'altra: la fragilitat, el desequilibri, la lassitud. Ni el metge ni l'educador no saben si l'infant és un ésser "infatigable" o un etern fatigat. (240)

Dir d'un infant que és nerviós és no dir res; sota les etiquetes bones per a tot, amaguem sovint la ignorància de l'essencial (245)

Fragments de: KAITUS, EL MAG²

Kaitus tenia l'esperança que al col·legi se li aclariria tot, i se li aplacaria la seva set de coneixement. I durant molt de temps va esperar endebades.

Un dia el professor es va posar malalt i el substituï una professora jove. Aquesta tenia bon humor i responia i explicava amb gust tot allò que els nens li preguntaven. Kaitus portava molt temps esperant una classe així.

- Perquè necessites aquests pots i aquest os? -li preguntà l'àvia-. Ja tens bastants porqueries.

- Els necessito, va dir Kaitus amb un to enfadat.

Les persones grans creuen que tot allò que no els interessa són tonteries i que tot allò que no es pot comprar ni vendre són porqueries.

I és que, encara que un noi trapella es corregeixi, quan alguna cosa li torna a sortir malament, tots es tiren al seu damunt.

En el tercer esbarjo, Kaitus es barallà amb un noi i, a la classe següent, li posaren una nota injusta. Això és el que va irritar més. Doncs, què té a veure la conducta amb l'aprofitament a classe? Si saps alguna cosa, t'han de posar bones notes. Perquè no pot aprendre bé un noi trapella? En canvi, un normalet pot ser un mandrós o un inepte. Perquè cal estudiar, si això no ho tenien en compte?

Kaitus abaixà el cap; no podia explicar-ho. Els seus pares tenien raó: no havia complert la seva paraula. El seu pare va continuar parlant, però Kaitus ja no se l'escoltava. Així succeeix sempre: quan els grans s'enfaden molt, el nen de pura por, ja no entén què diuen ni perquè criden. El cap se li omple de soroll. Kaitus esperà a veure com acabava la cosa, si el pegaven o no.

Els dos es varen posar a caminar junts en silenci. Es creuaren amb un senyor i una senyora.

- Mira com s'assemblen. Sou bessons?

- I a vostè què l'importa -murmurà Kaitus.

- Que maleducat! respongué el senyor.

- Perquè es fica on no el demanen? Perquè ha de molestar-nos?

² Korczak, J.: *Kajtús czarodziej* (Kaitus el mag). Varsòvia, 1934. (Hi ha una edició en castellà d'Alfaguara ed., del 1991, amb el títol, *Kaitus o el secreto de Anton.*)

Els grans es creuen amb el dret de molestar-te de fer observacions en veu alta i preguntes estúpides només perquè ets petit, perquè encara ets un infant.

Diuen: "Quins ulls més bonics té el petit. Quants anys tens?. No està bé xiular pel carrer..." Kaitus feia sempre com si no els sentís, però els treia la llengua i arrencava a córrer.

Parlava amb Soschia (la nena) com amb una persona gran. I és que també hi ha adults que es fien dels infants i els respecten..., i a Kaitus li agradava aquest tipus de gent.

...jo m'ho havia imaginat ben diferent. Em semblava que els nens m'agafarien afecte, que trobaria comprensió en ells. Però què hi farem, si no saben els problemes que té una professora... Jo no puc actuar com vull ni com volen ells. No m'està permès, perquè el director ens vigila i l'inspector ens controla. Diuen que en les meves classes hi ha massa guirigall i que els nens avancen poc en l'aprenentatge. Només escolten al que és sever i castiga molt; però jo volia ser amable i benèvola i esperava que els alumnes no s'aprofitessin d'això.

... Jo volia estar envoltada de nens i ser una bona professora. Però ara ja ho faig tot perquè ho haig de fer. Estic desitjant que arribi el diumenge i les vacances, i ja no enyoro tan com abans el col·legi. Quin sentit té que m'esforci si els infants no volen? En sap greu per l'Anton, a qui estimava molt. M'hauria agradat ajudar-lo a corregir-se. Però és molt difícil corregir una persona. Ja ho veus, gosset, abans era feliç; però ara estic trista molt sovint.

Sigui bona amb els infants una altra vegada. Els grans no saben el molt que intentem esforçar-nos els infants i el difícil que sovint ens resulta. Una persona no sempre és responsable dels seus actes. No tothom es traça un camí recte per a assolir els seus objectius. Tenim pensaments i desigs inquietants i a vegades no podem comportar-nos com us agrada a vosaltres. La trobo a faltar. Si us plau, confii en mi; intentaré actuar com cal.

El seu Anton.

Fragment de la dedicatòria del llibre "Kaitus, el mag"

La vida és estranya.

Es com un somni molt rar.

A qui tingui una voluntat ferma i estigui

decidit a ajudar les persones, la vida

se li convertirà en un bell somni.

Encara que per això hagi de recórrer

un camí sinuós. O encara que els seus pensaments

siguin inquietants.

Fragments de: EL REI MATIES I³

El rei va agafar la mà de Maties i la va posar damunt la seva, com si comparés les grans dimensions de la seva amb la petita mà de Maties; llavors l'acaronà carinyosament, s'inclinà i li besà la mà.

Maties s'avergonyí molt mentre el rei es posà a parlar ràpidament i molt baixet:

- Escolta Maties. El meu avi va donar la llibertat al seu poble però no va sortir bé. Fou assassinat i la gent continuà essent infeliç. El meu pare va aixecar un gran monument a la llibertat. El veuràs demà: és bonic, però de què serveix? Continua havent-hi guerres, persones pobres, gent infeliç. Jo vaig fer construir el gran edifici del Parlament i res, tot segueix igual.

I de cop, com si recordés alguna cosa, digué:

- Veus Maties, hem fet mal fet començant sempre fent reformes per als grans, comença tu pels infants, potser et resultarà... Bé, dorm infant. Has vingut fins ací per distreure't i jo et vinc amb problemes. Bona nit !

No, petit Maties (ara el doctor no l'anomenava rei perquè allà hi estava d'incògnit). No, Maties, hi ha molts infants dèbils i malalts. Molts viuen en pisos molt poc saludables, humits i foscos, mai van al bosc, mengen poc, passen gana i per això emmalalteixen.

Maties ja havia conegut els pisos obscurs i angoixants , ja havia conegut la gana. Recordà, com a vegades, preferia dormir fora, en el terra fred, que no pas en un casalot. I també es recordà dels infants amb les cames corbades, molt pàl·lids, que acudien al campament a demanar una mica de sopa de la caldera dels soldats i amb quina fal·lera se la menjaven ! Creia que només era així en temps de guerra, però ara veia que també en temps de pau els infants sovint passen fred i gana.

³ Korczak, J., *Król Macius pierwszy* (El rei Maties I). Varsòvia, 1923. (Hi ha versions castellanques a Espasa Calpe, 1985 i a Anaya 1986).

Fragments de: SI JO TORNÉS A SER INFANT⁴

¿Quan acabarà aquesta classe? Això no pot durar eternament. Si hi hagués almenys un rellotge a la paret. ¿Perquè no hi ha rellotge? ¿Perquè la mestra sap i només nosaltres sofrim un desconsol desesperançat?

Per fi... la campana.

Les portes de l'escola haurien de ser amples, per casos d'incendi i per somnis de neu com aquests. Ens empenyem, ens apresseem per no perdre res, ni un sol instant. Hem de salvar-nos; i ens separa un tros tan llarg, tantes dificultats. La porta angosta, el corredor estret, l'escala, el passadís. Ens obrim camí amb els colzes, els genolls, el pit i el cap; perquè ens falta alè i les mans se'ns escapen cap a la neu...

Vull escriure un llibre sobre l'escola, per tal que tots es convencin que no sempre es pot atendre a classe. Pot ser que a l'hivern, els esbarjos hagin de ser més llargs; és possible que en els dies bonics els alumnes es cansin més fàcilment. Molta gent escriu llibres sobre l'escola i cada vegada es descobreix alguna cosa nova per tal que els infants i els mestres estiguin millor. Perquè vosaltres acabareu l'escola i us en anireu. Nosaltres ens quedarem en ella per sempre.

I això els sorprendrà, perquè mai se'ls va ocórrer pensar que els mestres van també a l'escola i passen, com els alumnes, moltes hores a classe. Després parlarem del que cadascú voldria canviar. Jo els explicaré que els mestres emmalalteixen amb freqüència de la gola i dels nervis.

Seria preferible no saber perquè s'enfaden els grans quan ens renyen. Hom pressent que és alguna cosa que els va passar, però hom busca la culpa dintre d'un mateix i acaba per trobar-la.

No ho sé amb seguretat, però em sembla que els grans estan sovint més enfadats que tristos. O potser que entristeixin en silenci per a si mateixos i només cridin als nens. Passa molt poques vegades que diguem d'un mestre:

- El mestre avui estava trist.

I malauradament diem sovint:

- El mestre estava enfadat.

¿Perquè no respecten els grans les nostres llàgrimes infantils? ¿Perquè els sembla que plorem molt sovint per qualsevol motiu? No. Els petitois criden perquè és la seva única

⁴ Korczak, J., *Kiedy znów bede maly* (Si jo tornés a ser petit). Varsòvia, 1925. (Hi ha una edició en castellà a La Pléyade, Buenos Aires, 1973).

defensa: criden i així troben algú que els presta atenció i els ve a socórrer. O criden de desesperació. Però nosaltres plorem poques vegades i no pel més important.

Als grans els sembla que ens coneixen bé. Què pot haver-hi d'interessant en un nen? ha viscut poc, sap poc, comprèn poc. I qualsevol oblida allò que era de nen i pensa que només ara és intel·ligent.

Descobrir el secret, trobar l'amagat, comprovar que no hi ha amagatall que no es pugui descobrir. Com més difícil la lluita, més agradable la victòria. Aquesta és la realitat dels més grans descobriments, invents i coneixements, com la nina a dins de l'olla o sota el coixí. Tot en la natura és Irene amagant la nina; i la humanitat sóc jo, un infant que busca amb afany.